

Sygn. akt V CSK 339/19

POSTANOWIENIE

Dnia 10 czerwca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Beata Janiszewska

w sprawie z powództwa Dyrektora Izby Administracji Skarbowej w O.
przeciwko Miastu O. i Narodowemu Centrum [...] w O.

o ustalenie,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 10 czerwca 2020 r.,
na skutek skargi kasacyjnej pozwanych
od wyroku Sądu Apelacyjnego we [...] z dnia 13 lutego 2019 r., sygn. akt I ACa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Pozwani Miasto O. oraz Narodowe Centrum [...] w O. wnieśli skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego we [...], oddalającego ich apelację od wyroku Sądu Okręgowego w O., w którym uwzględnione zostało powództwo Dyrektora Izby Administracji Skarbowej w O. o ustalenie nieważności bliżej określonej części umowy najmu nieruchomości zawartej przez skarżących.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna to nadzwyczajny środek zaskarżenia o celu przede wszystkim publicznoprawnym. Celem tym jest zapewnienie jednolitości orzecznictwa oraz spójności i prawidłowości wykładni prawa. Realizacji powyższej funkcji służy uregulowana w art. 398⁹ § 1 i 2 k.p.c. instytucja przysądu. Stosownie do ww. przepisów Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do

rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Podejmowanie odrębnej decyzji w przedmiocie przyjęcia sprawy do rozpoznania ma również na celu realizację zasady szybkości postępowania oraz pozwala zaakcentować wysoce sformalizowany charakter postępowania przed Sądem Najwyższym, o czym świadczą określone wymagania konstrukcyjne skargi kasacyjnej.

Jako pierwszą przyczynę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazali występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego. Zgodnie z utrwalonymi stanowiskami orzecznictwa przywołanie tej przesłanki wymaga poprawnego zidentyfikowania problemu, w tym odniesienia go do konkretnych przepisów. Konieczne jest także przedstawienie argumentów prowadzących do rozbieżnych ocen danego zagadnienia (postanowienie Sądu Najwyższego z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01). Podniesiony problem musi również charakteryzować się nowością; zagadnienie, które było już przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego, co do zasady traci ten walor (postanowienie Sądu Najwyższego z 19 marca 2012 r., II PK 294/11). Istotność problemu prawnego wyraża się natomiast w tym, że ma on znaczenie precedensowe dla rozstrzygania podobnych spraw lub rozwoju jurysprudencji (postanowienie Sądu Najwyższego z 23 marca 2012 r., I CSK 496/11). Tylko we wskazanych wyżej okolicznościach może być realizowana publicznoprawna funkcja skargi kasacyjnej.

Wymaga także podkreślenia, że połączenie przesłanek określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. z oczywistą zasadnością skargi kasacyjnej jest dopuszczalne tylko wówczas, gdy dotyczą one odmiennych podstaw kasacyjnych. Dana kwestia nie może bowiem stanowić istotnego zagadnienia prawnego a jednocześnie nie pozostawiać żadnych wątpliwości co do jej prawidłowego rozstrzygnięcia (post. Sądu Najwyższego z 9 stycznia 2012 r., III UK 60/11).

Sformułowane przez skarżących zagadnienie prawne zostało ujęte w pytaniu, czy sam fakt nadania umowie skutku wstecznego stanowi nadużycie prawa oraz obejście ustawy w rozumieniu art. 58 § 1 k.c., co w konsekwencji uzasadnia

stwierdzenie nieważności danej umowy w zakresie, w jakim obejmuje ona okresy przeszłe. Jednocześnie natomiast w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powiązano zarzut „nieuprawnionego zastosowania art. 58 § 1 i 3 k.c.” z oczywistą zasadnością skargi. Oznacza to, że problem jurydyczny przedstawiony jako istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) został zarazem, w kontekście innej przyczyny przyjęcia skargi do rozpoznania (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.), uznany za oczywisty do rozstrzygnięcia. Wewnętrzna sprzeczność uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania znacząco osłabia jego wydźwięk i z podanych wyżej przyczyn w zasadzie eliminuje konieczność dalszego badania, czy w sprawie występują przyczyny kasacyjne enumerowane w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c.

Niezależnie od niespójności argumentacji zawartej we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, wniosek ten nie mógł zostać uwzględniony także dlatego, że przedstawiony przez skarżących problem prawny nie spełnia przesłanek określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., polegających na stwierdzeniu, iż „w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne”. Z wykładni tego przepisu wynikają dwa podstawowe wnioski.

Po pierwsze, do spełnienia cechy „istotności” zagadnienia prawnego konieczne jest, aby rozstrzygnięcie danego problemu, możliwe dzięki przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania, prowadziło zarówno do realizacji interesu publicznego, jak i do ochrony praw prywatnych. Wskazana w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. „istotność” zagadnienia prawnego musi mieć zatem z jednej strony wymiar ogólny i uniwersalny, oceniany przez pryzmat znaczenia rozstrzygnięcia dla kształtowania się praktyki stosowania prawa oraz realizacji celów przypisywanych orzecznictwu Sądu Najwyższego. Z drugiej natomiast strony stanowisko Sądu w kwestii rozwiązania problemu jurydycznego powinno być istotne w wymiarze jednostkowym, to znaczy powinno mieć wpływ na sposób rozstrzygnięcia sprawy, w której sformułowano zagadnienie prawne.

Po drugie, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest uzasadnione tylko wówczas, gdy „w sprawie występuje” istotne zagadnienie prawne. Oznacza to, że dostrzeżony problem jurydyczny ma odnosić się konkretnie do uwarunkowań

danej sprawy i musi mieć związek z rozpoznaniem i rozstrzygnięciem wniesionej w niej skargi kasacyjnej, tzn. z zarzutami skargi oraz podstawą faktyczną i prawną zaskarżonego orzeczenia (postanowienie Sądu Najwyższego z 21 maja 2013 r., IV CSK 53/13). Zagadnienie prawne nie może zatem abstrahować od ustaleń faktycznych danej sprawy w takim zakresie, w jakim treść tych ustaleń jest istotna dla analizy problemu prawnego oraz sformułowania odpowiedzi. Ustalenia faktyczne sądu II instancji są w postępowaniu kasacyjnym wiążące (art. 393³ § 3 k.p.c.), toteż zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., w obszarze relewantnym dla przeprowadzenia analizy tego zagadnienia, nie może pomijać ustaleń poczynionych przez sąd II instancji lub zniekształcać ich elementami będącymi przejawem polemiki ze stanowiskiem tego sądu.

Wbrew wynikom wykładni art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. skarżący w zagadnieniu prawnym pominęli relewantne okoliczności niniejszej sprawy i postawili pytanie o możliwość zastosowania przepisów prawa w bliżej nieokreślonych stanach faktycznych, zatracając tym samym konieczny związek zagadnienia z istotą sporu. Skarżący nie uwzględnili szeregu istotnych ustaleń faktycznych i ocen prawnych Sądu II instancji, zwłaszcza w kwestii rzeczywistego celu stron umowy, faktu zastąpienia umową najmu wykonanej już umowy użyczenia oraz przekazania przez wynajmującego na rzecz najemcy dotacji celowej w wysokości odpowiadającej czynszowi najmu. Tymczasem z motywów zaskarżonego orzeczenia wynikało jednoznacznie, że stanowisko Sądu Apelacyjnego o nieważności umowy w bliżej określonej części nie było, wbrew twierdzeniom skarżących, motywowane „samym faktem nadania umowie skutku wstecznego”. Przeciwnie, Sąd II instancji wyraźnie wskazał osnowy swego zapatrywania o dążeniu przez skarżących do obejścia prawa w celu osiągnięcia korzystnych skutków podatkowych.

Nie okazało się również uzasadnione wnioskowanie o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z powodu jej oczywistej zasadności. Oparcie wniosku na tej przesłance wymaga wykazania niewątpliwej, widocznej *prima facie* sprzeczności przyjętej przez Sąd II instancji wykładni lub zastosowania prawa z brzmieniem przepisów lub powszechnie przyjętymi regułami interpretacji prawa. Wnoszący skargę powinien więc zawrzeć w uzasadnieniu wniosku wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się "oczywista zasadność" skargi i przedstawić

odpowiednie argumenty (post. Sądu Najwyższego z 5 września 2008 r., I CZ 64/08). Do zrealizowania się tej przyczyny kasacyjnej nie wystarcza samo kwalifikowane naruszenie prawa przez Sąd II instancji. W art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. mowa jest bowiem o oczywistej zasadności skargi, a nie trafności zarzutu. Przytoczone przez skarżącego okoliczności powinny zatem jednoznacznie wskazywać na to, że w zasadniczym postępowaniu skarga kasacyjna zostanie rozstrzygnięta na korzyść strony, która ją wniosła (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2019 r., I CSK 768/18).

Skarżący podnieśli, że Sąd Apelacyjny naruszył art. 58 § 1 i 3 k.c. przez jego nieuprawnione zastosowanie, gdyż z jednej strony przyznał, że zawarcie umowy najmu regulującej okresy przeszłe jest co do zasady dopuszczalne, a z drugiej strony, mimo powyższego stanowiska, zakwestionował odpowiednią część kontraktu będącego przedmiotem sporu. Takie ujęcie przez powodów rzekomej oczywistej zasadności skargi, pozbawione szerszej argumentacji ze strony skarżących, nie mogło odnieść rezultatu. Podobnie do analizowanego uprzednio argumentu o wystąpieniu istotnego zagadnienia prawnego, pomijało bowiem pełny kontekst podważanego przez skarżących rozstrzygnięcia. Tymczasem w świetle wyczerpującego wyjaśnienia przez Sąd Apelacyjny przyczyn ustalenia nieważności części umowy, nieograniczających się do kwestii retroaktywnego skutku spornego kontraktu, nie sposób uznać, by skarga była oczywiście uzasadniona.

Kierując się powyższymi motywami, Sąd Najwyższy uznał, że z przedstawionej argumentacji nie wynika, by zachodziły przyczyny określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c. Mimo odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie orzeczono o zwrocie na rzecz powoda kosztów postępowania kasacyjnego. Wniosek o zasądzenie tych kosztów, zawarty w odpowiedzi na skargę kasacyjną, dotyczył bowiem wyłącznie przypadku oddalenia skargi kasacyjnej, a nie odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Z uwagi na powyższe na podstawie art. 398⁹ k.p.c. orzeczono, jak w sentencji postanowienia.

jw